

ПРОБЛЕМА ВІДНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНЦІВ.

Постановка проблеми. На даний час в українському суспільстві проблема відновлення історичної пам'яті є на часі. Подолання дуалізму історичної пам'яті українців – один з головних напрямків державної політики. Україна пройшла складний історичний шлях, і я хочу вказати про причини, які призвели до того, що історична пам'ять нівелювалася, а це в свою чергу змінило національну свідомість. Хочу розповісти про методи та заходи, за допомогою яких українці зможуть відновити свою історичну пам'ять та об'єднати суспільство.

Метою нашої статті є аналіз процесу відновлення історичної пам'яті українців.

Для висвітлення даної меті ми ставимо наступні завдання:

- ✓ проаналізувати причини формування дуалістичної пам'яті українців;
- ✓ розкрити способи та методи здійснення державної політи щодо відновлення історичної пам'яті;
- ✓ показати хід в Україні;
- ✓ зміна свідомості українців, формування україноцентриської моделі історичної пам'яті.

Стан дослідження: На Україні даним питанням займається ряд вчених: Зашкільняк Л., Шаповал Ю., Масненко В., Нагорна Л. та багато інших. Проблема відновлення історичної пам'яті українців на даний час ще не розкрита повністю.

Виклад матеріалу. Історична пам'ять як така, її вплив на формування національної свідомості цікавлять як українських, так і закордонних вчених. Засновником теорії історичної пам'яті у ХХ столітті вважають француза Моріса Альбвакса.

«Історична пам'ять – це складова суспільної свідомості й компонент соціальної пам'яті, яка становить комплекс знань про історичні факти та процеси, що показують життєвий досвід етнічної групи, нації, народу чи держави загалом. Водночас історична пам'ять є духовним конструктором суспільної групи, що включає культурну спадщину, стереотипи, традиції, міфи, зображує його спільні інтереси, ідеали та світобачення». [1]. Реальне висвітлення історичної пам'яті того чи іншого народу напряму залежить від державної політики, яка проводиться в даній країні.

«Державна політика – напрям дій (або бездіяльність), що обирається владою для вирішення певної проблеми або сукупності взаємозалежних проблем. Зміст державної політики охоплює визначення проблеми, цілей й інструментів вирішення проблеми. Цілі політики – з'ясування того, що ця політика намагається досягти, які її наміри та спрямування. Інструменти (знаряддя) політики – це специфічні способи, за допомогою яких політика як реакція на проблему втілюється в життя». [2].

Ще зі шкільної парти нам відомо, що хто не знає свого минулого, в того немає майбутнього. Тому питання історичної пам'яті, відновлення справедливої історії є вкрай важливим. Історично склалося так, що Західні області України в складі СРСР перебували не з 1917, а з 1936 року. Комуністична пропаганда на 19 років тут працювала менше. Тому націоналістичні настрої, відновлення історичної пам'яті, декомунізація починаються саме звідти та з Києва, де національна свідомість вища.

Декомунізація – це система заходів, теоретична і практична діяльність, спрямовані на звільнення від впливу та наслідків комуністичної ідеології у всіх сферах життя країни та суспільства після падіння владущих комуністичних режимів. [3]. Декомунізацію в Україні можна розділити за етапами по роках: 1990-2013; 2013-2014; 2015; 2016; 2017.

Після розпаду СРСР у 1991 р. процеси декомунізації проходили безсистемно. В навчальних закладах були вилучені дисципліни, присвячені історії Комуністичної партії та її ідеології, на підприємствах і у військових частинах ліквідовані «Ленінські кімнати» та «Червоні кутки», прибрані бюсти Леніна та ін. комуністичних діячів. Одним з перших за рішенням Київради було знесено в Києві у вересні 1991 року монумент Великій Жовтневій

соціалістичній революції. В 12.06.2009 році президент В.Ющенко видав Наказ про демонтаж пам'ятників особам, які були причетні до репресій і голодомору в радянські часи. З приходом до влади в 25.02.2010 році В. Януковича активізувалися компартія, партія Регіонів. Вищевказаний наказ практично не виконувався, розпочалася популяризація ідеології «Русского мира». Оточення Януковича провадило відверті шовіністичні дії, які в суспільстві викликали сильне обурення. В кінці 2013 року вибухнув масовий стихійний антикомуністичний рух за очищення України від символів тоталітарного режиму. 08.12.2013 року в Києві було повалено пам'ятник Леніну. Людей, які були при цьому присутні, огорнуло піднесення: одні від радості плакали, інші брали з собою на згадку про кінець тоталітаризму уламки пам'ятника на згадку... Пішла ланцюгова реакція, внаслідок якої масово один за одним падали пам'ятники «вождю пролетаріату». Цей процес хтось із гострих на язик назвав «Ленінопадом». Вслід за пам'ятниками Леніну скидалася і радянська символіка.

За рік в Україні було демонтовано пам'ятники Леніну у всіх обласних центрах, підконтрольних Україні, окрім Запоріжжя. Станом на грудень 2014 р. в Україні повалили 504 пам'ятники Леніну. Станом на 30.10.2017 рік за даними Українського інституту національної пам'яті в Україні є ще понад 1700 реліктів комунізму. На березень 2015 рік пам'ятники Леніну збереглися у Донецькій(123) Луганській (110), Харківській (87), Запорізькій (84) обл. та у Севастополі (16). Слідом за поваленням пам'ятників в Україні перейменовують населені пункти, вулиці. Перейменовано майже 300 міст. За часів СРСР м. Дніпропетровськ мав назву на честь Григорія Петровського, організатора Голодомору в Україні. Тепер це місто має назву Дніпро. Інколи декомунізація потребувала втручання держави. В травні 2016 року Парламент ухвалив три Постанови про перейменування міст і сіл. Останнім містом, де йшли дебати по зміні назви, був Кіровоград. Тепер це Кропивницький.

Під декомунізацію потрапляють списки осіб, які встановлювали на Україні Радянську владу, в них описано їх злочинну діяльність. Одним з таких був В'ячеслав Михайлович Молотов - голова РНК СРСР у 1930-1941 роках, один з організаторів Голодомору на Україні в 1932-1933 роках, співорганізатор воєнного злочину «Катинський розстріл». Брав участь у створенні сталінського ГУЛАГу (1934). Візував після Сталіна розстрільні списки. У 23.08.1939 році підписав Пакт Молотова - Ріббентропа. [4].

У 2014 році, після Революції гідності декомунізація набрала системного характеру. Державна політика стала більш ефективною в питанні відновлення історичної пам'яті українців. Підтвердженням цього є прийняття Верховною Радою України 09.04.2015р. чотирьох законів про декомунізацію :

- «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років »
- «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки»
- « Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті»
- «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років».

21.05.2015р. ці Закони набрали чинності. Вони на законодавчому рівні відновили історичну пам'ять українців, відкрили архіви про злочини комунізму, ними вшановуються борці за свободу України та засуджується комуністичний режим, його пропаганда.

Станом на жовтень 2017 року декомунізація і її прогрес в Україні оцінюється приблизно в 95%. [5].

Однак механічне повалення пам'ятників, зміна назв міст і сіл саме по собі мало що змінить. Потрібно, щоб змінився світогляд людини, її свідомість. На початку статті зазначалося, що Західні області та м. Київ більш масово політично свідомі та патріотично налаштовані, ніж інші регіони. «Викорінення «совка» зі свідомості українських громадян – процес тривалий. Якщо б свого часу, після проголошення Незалежності в Східних районах та

в Криму декомунізація проводилася активно, завойовувалася свідомість місцевих жителів і прикордонних районів, відновлювалася історична пам'ять в серцях місцевих жителів - не був би анексований Крим, не було б і ДНР та ЛНР. Народ був би єдиний у своїх переконаннях.

Особливе значення у формуванні свідомості відіграє поінформованість суспільства. Важливими є соціально – психологічні процеси в середині нього. Недопустимо щоб на свідомість українців впливав російський продукт (кіно, телепрограми, ЗМІ, Інтернет, книги, шоу-бізнес). Вони працюють на шкоду національним інтересам України.

Тому держава обмежила доступ російських каналів «Первый канал. Всемирная сеть», «Россия – 24», «НТВ Мир» до українських аудиторій. Проте, в прикордонних районах з Росією і Молдовою поширюються і в даний час сигнали російського ТБ. В грудні 2014 р. створено міністерство інформаційної політики; 04.-6.2015р.вступив в дію закон, згідно з яким обмежується медіа споживання російського кіно продукту і підтримується українське кіно. Рішенням Державної Фіскальної служби заборонено ввезення на Україну 38 найменувань російських книжок, які відверто пропагують людиноненависництво, шовінізм, фашизм, ксенофобію і сепаратизм, посягають на територіальну цілісність та державний устрій нашої країни.

Українці – патріоти своєї країни. Добровольці Самооборони Майдану 14.03.2014р в Нових Петриківцях Київської області організували добровільний батальйон. Саме добровольчі батальйони зупинили Російську армію на Сході України першими, не дали пройти ворогу і розколоти Україну ціною власно життя.

Україна – молода держава, що здобула свою незалежність 24.08.1991р. Ми дорослішаємо. Вчимося на своїх і чужих помилках. Ми позбулися комуністичного страху, ми горді своєю нацією. 23 серпня проголошено Днем прапора. Українці стали частіше говорити українською, носити вишиванки. Третій четвер травня оголошено Днем вишиванки. В цей день всі носять вишите вбрання. Депутати Верховної Ради підтримали ідею і прийшли в цей день на засідання у вишиванках. В Україні створюють систему символів, які витісняють тоталітарні засоби впливу на колективну свідомість і сприяють національному примиренню. Один з них – червоний мак. Це символ для вшанування пам'яті полеглих під час Другої світової війни. В Україні червоний мак – символ скорботи, пролитої крові. Водночас в Європі - це емблема пам'яті жертв I та II світових воєн.

Ми вважаємо себе Європейською державою. 11.07.2017р. запроваджено для України безвізовий режим. З'явилося більше людей, які володіють англійською мовою, змінюється свідомість. Цілком стихійно, на ентузіазмі, з'явився широкомасштабний рух волонтерів, які забезпечують добровольців та військовослужбовців в зоні АТО. Найвідоміші волонтерські організації: Народний проект, Народний тил, Повернись живим, Армія SOS, Combat-UA, Крила Фенікса та ін.. На даний час Міноборони України співпрацюють з волонтерами.

ВИСНОВКИ. В Україні зараз проживає покоління дорослих людей, які ніколи не жили в Радянському Союзі. Вони ніколи не відчували на собі пресингу комуністичної пропаганди. Це ми – самостійні, вільні, відповідальні люди. І завдяки нам в Україні прогресивні зміни набирають обертів. Ми розуміємо, що необхідною умовою подолання дуалізму історичної пам'яті українців є їх примирення. Тому говоримо: Схід і Захід разом, ми єдині! Державна політика пам'яті повинна знищувати тоталітарні установки й стереотипи, а основою її повинна бути україноцентриська модель історичної пам'яті.

Література

1. Гурик М. І. *Декомунізація як шлях побудови україноцентристської моделі історичної пам'яті* / М. І. Гурик // *Актуальні проблеми філософії та соціології.* - 2016. - Вип. 11. - С. 26-29. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprfc_2016_11_9.

2. *Державна політика: підручник* / Нац.акад.держ.унр. при Президентові України; ред.кол.: Ю.В.Ковбасюк (голова), К.О.Ващенко(заст.голови), Ю.П.Сурмін (заст.голови) [та ін.].- К.:НАДУ, 2014.-448 с.

Визначення поняття «Декомунізація» [Електронний ресурс]Режим доступу. - <https://uk.wikipedia.org/wiki/Декомунізація>

3. Інститут національної пам'яті, оприлюднив 520 прізвищ, що повинні зникнути з мапи України. [Електронний ресурс] Режим доступу. - <https://dt.ua/UKRAINE/institut-nacionalnoyi-pam-yati-oprilyudniv-520-prizvisch-scho-povinni-zniknuti-z-mapi-ukrayini-187000.html>
4. Декомунізація в Україні здійснена на понад 95% - В'ятрович [Електронний ресурс]. – <https://ukrainian.voanews.com/a/viatrovych-decomunizatsia/4065371.html>
5. Гурик М. Шляхи та умови подолання тоталітарної спадщини в історичній пам'яті українського народу / М. І. Гурик // Актуальні питання історії України у III тисячолітті: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Україна, 22 листопада 2016 року). – Тернопіль: ТОКІППО, 2016. – с. 36-38.16.
6. Гурик М. Історична пам'ять // Сучасна політична лексика: енциклопед. словник-довідник / за наук. ред. Хоми Н. М. – Львів: «Новий Світ-2000», 2015. – 396 с. – С. 125-126.
7. Гурик М. Історична пам'ять // Новітня політична лексика (неологізми, оказіологізми та інші новотвори): Енциклопед. словник-довідник / За заг. Редакцією доктора політичних наук Хоми Н. М – Львів: «Новий Світ-2000», 2015. – 490 с. – С. 164 - 165.
8. Гончарук, Т. В. Ментально-філософські засади національного буття, їх детермінуючий вплив на суспільні процеси [Текст] / Т. В. Гончарук // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.]; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 44-71
9. . Гончарук Т., Шумка М Національно-культурна ідентичність як маркер модернізованого українського суспільства // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. – Л.: УБС НБУ, 2013. – 722с. – С. 391-399.
10. Гурик, М. І. Історична пам'ять народу у контексті актуальних завдань розбудови модерної української нації. / М. І. Гурик // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик, М. Л. Шумка, В. Я. Томахів [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 90-113.
11. . Гурик М. І. Декомунізація як шлях побудови україноцентристської моделі історичної пам'яті [Електронний ресурс] / М. І. Гурик // Актуальні проблеми філософії та соціології. - 2016. - Вип. 11. - С. 26-29.